

OSNOVNI PRAVILNIK

o ocenjivanju živih eksponata izloženih na priredbama Novosadskog sajma

OPŠTE ODREDBE

Član 1

U cilju unapređenja stočarske proizvodnje, postizanja veće produktivnosti boljeg kvaliteta proizvoda i marketinškog predstavljanja Novosadski sajam ustanovljava nagrade koje se dodeljuju proizvođačima za posebne uspehe u proizvodnji i postignut kvalitet stoke koje se izlažu na sajmu.

Dodeljivanje nagrada, kao najveće priznanje za postignutu proizvodnju i kvalitet, služi poslovnoj afirmaciji izlagača na domaćem i inostranom tržištu.

Za ocenjivanje domaćih i inostranih grla stoke primenjuju se kriterijumi iz pravilnika o načinu ispitivanja svojstava priplodne stoke i o uslovima proizvodnje i transporta živine ("SLUŽBENI GLASNIK RS" , 21/96)

Član 2

Ovim Pravilnikom i prijavom za izlaganje reguliše se:

- (a) *Uslovi pod kojima izloženi eksponati stiču pravo na ocenjivanje;*
- (b) *Način formiranja komisija koji vrše ocenjivanje;*
- (c) *Opšte odredbe o ocenjivanju pojedinih vrsta i grupa uzoraka eksponata;*
- (d) *Način rada komisija; kao i opšti kriterijumi za ocenjivanje;*
- (e) *Objavljivanje rezultata rada ocenjivačkih komisija;*
- (f) *Vrste i dodeljivanje nagrada;*
- (g) *Postupak po žalbama; i*
- (h) *Obeležavanje nagrađenih proizvoda.*

Član 3

Pravilnike o ocenjivanju pojedinih vrsta ili grupa proizvoda (u daljem tekstu: Poseban pravilnik) donosi generalni direktor Novosadskog sajma u skladu sa ovim Pravilnikom.

O C E N J I V A Č K E K O M I S I J E

Član 4

Ocenjivanje u stočarstvu vrše ocenjivačke komisije određene za svaku vrstu stoke posebno. Ocenjivačke komisije imenuje generalni direktor Novosadskog Sajma.

Član 5

Ocenjivačke komisije vrše ocenjivanje regulisan odredbama iz Pravilnika o načinu ispitivanja svojstava priplodne stoke ("Službeni glasnik" RS , br. 21/96)

O C E N J I V A N J E

Član 6

Ocenjivanje se obavlja 2-4 dana pre otvaranja sajamske manifestacije. Rad komisije je javan, a rezultati iste se objavljuju pre otvaranja sajma. Klase stoke se ističu iznad svakog grla i to pre otvaranja sajamske manifestacije. Uručenje vrhunskih priznanja je na DAN STOČARA, kada su izlagači obavezni da izvedu i prikažu nagrađena grla stoke.

USLOVI ZA STICANJE PRAVA NA OCENJIVANJE

Član 7

Ispunjavanjem uslova utvrđenih ovim Pravilnikom kao i uslova utvrđenih posebnim pravilnicima o ocenjivanju pojedinih vrsta i grupa stoke, prijavljeni eksponati stiču pravo na ocenjivanje.

Član 8

Živi eksponati koji se ocenjuju, moraju biti reprezentativni *redovne proizvodnje* i savremenih dostignuća proizvodnje. Za stoku se daju podaci određeni posebnim pravilnikom. Vlasnicima živih eksponata ostavlja se puna sloboda u izboru anabalaže i načina transporta a sam eksponat se ocenjuje u stanju kojem je primljen u sajamski prostor.

Član 9

Ukoliko dopremljen eksponat zahteva posebne uslove smeštaja pre početka ocenjivanja, njegov vlasnik, odn. proizvođač, dužan je da o tome obavesti organizatora ocenjivanja -

Novosadski sajam, dok je posle obaveza organizatora da obezbedi adekvatne uslove smeštaja.

Za stoku se daju podaci određeni posebnim pravilnikom.

O C E N J I V A N J E P R O I Z V O D A

Član 10

Posebni pravilnici regulišu naročito sledeće:

- vrstu i grupu eksponata ocenjivanja;
- osnovne kvalitativne karakteristike eksponata;
- minimalne količine redovne proizvodnje za svaki eksponat;
- rokove u kojima se moraju podneti prijave i dostaviti eksponati za ocenjivanje, a u okviru rokova utvrđenih ovim Pravilnikom;
- broj eksponata za svaki proizvod koji se ocenjuje;
- podatke koji su proizvođači dužni da prilože uz dostavljene eksponate;
- uslove postupanja eksponatima do početka samog ocenjivanja;
- rok u kome se mora otpočeti sa otvaranjem i ocenjivanjem;
- tehnički deo rada Komisije, ukoliko zahteva specijalne uslove za pravilan rad ocenjivačke Komisije;
- uslove za sticanje prava na jednu od predviđenih nagrada; kao i
- sve ostale potrebne uslove, zavisno od specifičnih karakteristika pojedinih proizvoda koji se ocenjuju

Član 11

Ukoliko Komisija donese zaključak kojim se eksponat ne prima na ocenjivanje, dužna je da o tome odmah obavesti učesnika ocenjivanja kao i službu ocenjivanja kvaliteta Novosadskog sajma.

Član 12

Organizator ocenjivanja odmah, po primljenom obaveštenju od strane Komisije, ocenjuje osnovanost ovakve odluke Komisije i ukoliko nađe da je ona neosnovana, vraća eksponat Komisiji radi daljeg postupka ocenjivanja kvaliteta.

Član 13.

Ukoliko organizator ocenjivanja smatra da je odluka Komisije osnovana, on pregleda eksponat i dokumentaciju radi eventualnog postupka u slučaju podnošenja žalbe od strane učesnika ocenjivanja.

Ukoliko eksponat zahteva posebno rukovanje, organizator ocenjivanja je dužan da obezbedi isto - do roka u kome je učesnik ocenjivanja dužan podneti žalbu

O C E N J I V A N J E

Član 14

Pošto je okončan prethodni postupak, Komisija pristupa samom ocenjivanju. Organizator ocenjivanja i Komisija su obavezni da očuvaju anonimnost rezultata ocenjivanja do objavljivanja.

Član 15

U toku svoga rada Komisija vodi zapisnik iz koga se može utvrditi ceo postupak i rad Komisije i svakog od njenih članova. Zapisnik po završetku rada potpisuju svi članovi Komisije.

Ocenjivačke listiće članova Komisije, Organizator je dužan da čuva godinu dana i da ih da na uvid po zahtevu zainteresovanih učenika ocenjivanja.

Konačne rezultate ocenjivanja i nagrađivanja eksponata saopštava Novosadski sajam.

PRIZNANJA

Član 16

Pošto je izvršila ocenjivanje proizvoda, Komisija Organizatoru predlaže dodelu nagrada i to:

- **PLAKETA NOVOSADSKOG SAJMA**
- **BRONZANA MEDALJA**
- **SREBRNA MEDALJA**
- **ZLATNA MEDALJA**
- **VELIKA ZLATNA MEDALJA**

VRHUNSKA PRIZNANJA

- PEHAR NOVOSADSKOG SAJMA
- SREBRNI ŠAMPIONIJSKI PEHAR
- *VELIKI ŠAMPIONIJSKI PEHAR*
- *VELIKI ŠAMPIONIJSKI PEHAR SA TITULOM APSOLUTNOG ŠAMPIONA* (dodeljuje se samo jedan u vrsti stočarske proizvodnje)

Član 17

Veliki šampionski pehar ne može dobiti učesnik ocenjivanja koji nije učesnik sajamske priredbe na kojoj se ocenjuje.

Posebnim pravilnicima o ocenjivanju utvrđuje se koje će se nagrade iz predhodnog stava dodeliti a mogu se predvideti i druge vrste nagrađivanja.

OCENJIVANJE EKSPONATA POSLE OBJAVLJIVANJA REZULTATA

Član 18

Žalbe rešava Komisija koju čine: rukovodilac Službe ocenjivanja kvaliteta, predsednik Komisije i predstavnik Pravne službe Novosadskog sajma.

Ako se posle ocenjivanja usvoji žalba protiv ove odluke ocenjivačke Komisije zbog koje eksponat nije ocenjivan organizator ocenjivanja će ponovo sazvati ocenjivačku Komisiju koja će izvršiti ponovno ocenjivanje eksponata.

Član 19

Ocenjivanje u slučaju iz prethodnog člana izvršiće se na način koji predviđa ovaj kao i poseban pravilnik. Ocenjivanje stoke obavlja se na Novosadskom sajmu.

OBELEŽAVANJE NAGRAĐENIH PROIZVODA

Član 20

Eksponati nagrađeni titulom Šampiona, velikom zlatnom i zlatnom medaljom, mogu se obeležavati nalepnicama Novosadskog sajma ili na drugi način u dogovoru sa organizatorom ocenjivanja.

Z A V R Š N E O D R E D B E

Član 21

Od rokova navedenih u odredbama ovog Pravilnika, dozvoljena su odstupanja jedino u slučaju više sile - o čemu odlučuje organizator ocenjivanja.

Razlozi više sile se neće uzimati u obzir ukoliko bi njihovo prihvatanje dovelo u nepovoljan položaj ostale učesnike čiji se proizvodi ocenjuju.

Novi Sad, februar 2015.

Generalni direktor
mr Slobodan Cvetković

**PRAVILNIK O NAČINU ISPITIVANJA SVOJSTAVA PRIPLODNE STOKE I O
USLOVIMA
PROIZVODNJE I TRANSPORTA ŽIVINE
("Službeni glasnik RS", br. 21/96)**

I. OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim pravilnikom utvrđuju se uslovi koje ispunjava kvalitetna priplodna stoka i pčele u pogledu rasnih osobina, porekla i proizvodnih svojstava, način ispitivanja produktivnosti stoke i prenošenja osobina na potomstvo, način obeležavanja i matična i druga evidencija priplodne stoke i pčela, uslovi koje treba da ispune proizvođači živine u pogledu objekata i opreme, kao i uslovi u pogledu opreme za pakovanje i transport živine izležene.

Član 2.

Kvalitetna priplodna stoka, u pogledu morfoloških i fizioloških osobina vrste i rase, registruje se, prati kontroliše i vodi u matičnoj evidenciji.

Član 3.

Podaci o rasnim osobinama i poreklu kvalitetne priplodne stoke upisuju se u matičnu evidenciju prilikom umatičenja, a podaci o proizvodnim svojstvima najkasnije u roku od sedam dana od dana oplodnje, porodaja, zalučenja i merenja.

Član 4.

Utvrđivanje plodnosti vrši se kontrolom oplodnje i utvrđivanjem bremenitosti sa evidentiranjem porodaja i kontrolom kvaliteta podmlatka.

Utvrđivanje bremenitosti kod krava i kobilica vrši se rektalnim pregledom, a kod krmača, ovaca, koza i kunica detektorom.

Član 5.

Ispitivanje prirasta grla i kvaliteta mesa, kod svih vrsta stoke, vrši se po odgovarajućim priznatim metodologijama za pojedine vrste i kategorije stoke.

Član 6.

Masa grla utvrđuje se merenjem pri rođenju, prilikom zalučenja (odbijanja podmlatka), prevodenja u stariju kategoriju i kod završenog porasta grla u testovima.

Član 7.

Utvrđivanje količine i kvaliteta mleka kod krava, koza i ovaca vrši se merenjem namuženog mleka i određivanjem sadržaja (procenta), količine mlečne masti i proteina.

Utvrđivanju količine i kvaliteta mleka podležu sve plotkinje u matičnom zapatu i vrši se u toku cele laktacije, mesečno jedanput u 24 časa, na bazi dvokratne, odnosno trokratne muže, a u intervalu od 26 do 33 dana.

Količina mleka određuje se na osnovu dobijenog mleka u toku 24 časa, a procenat mlečne masti i proteina na bazi prosečnog uzorka uzetog od ukupne dnevne količine mleka.

Član 8.

Utvrđivanje količine i kvaliteta vune vrši se pri redovnoj striži ovaca.

Količina vune utvrđuje se merenjem runa po striži i izražava se u kilogramima. Kvalitet vune utvrđuje se u laboratoriji merenjem dužine, vijugavosti i finoće uzoraka sa plečke, rebara i sapi.

Član 9.

Ispitivanje proizvodnje, količine i kvaliteta jaja kod živine obuhvata: broj jaja dobijenih godišnje po useljenoj nosilji, prosečnu težinu jajeta, broj jaja sposobnih za nasad i prosečnu oplodnost jaja.

Član 10.

Ocena priplodne vrednosti priplodnjaka i plotkinja vrši se na osnovu podataka o grlu, njegovih potomaka i srodnika. Ispitivanje i ocenjivanje potomaka iz stava 1. ovog člana vrši se samo u zaptima proizvođača kvalitetnih priplodnih grla, odnosno u kontrolisanom delu populacije i testnim stanicama. Kvalitetna priplodna grla koja se ispituju potiču od odabranih roditelja, a u slučajevima predviđenim ovim pravilnikom prethodno su ocenjena i rangirana.

II. NAČIN OCENJIVANJA I RAZVRSTAVANJA U KLASU KVALITETNIH PRIPLODNIH GRLA

Član 11.

U klase se razvrstavaju i ocenjuju: goveda, svinje, ovce, koze, konji i kunići.

Ocenjivanju i razvrstavanju u klase podležu muška i ženska grla, kao i njihov podmladak.

Priplodna živina koja ispunjava svojstva u pogledu kvaliteta propisanih ovim pravilnikom ne podleže ocenjivanju i razvrstavanju u smislu st. 1. i 2. ovog člana.

Član 12.

Ocenjivanje telesne razvijenosti i tipa kvalitetne priplodnosti stoke vrši se po utvrđenim kriterijumima za pojedine vrste i proizvodne genotipove grla.

Član 13.

Na osnovu kriterijuma utvrđenih ovim pravilnikom, grla se ocenjuju i razvrstavaju u klase: E (elita), Ia, I, II i III.

Član 14.

Ocenjivanje i razvrstavanje u klase kvalitetnih priplodnih grla vrši se pojedinačno ili na selekcijskim smotrama neposrednim uvidom u izgled i stanje grla, njegovih proizvodnih osobina i na osnovu osobina o poreklu (roditeljima i srođnicima). Po izvršenom ocenjivanju i razvrstavanju grla u klase sastavlja se zapisnik.

Član 15.

Kvalitetna priplodna grla i podmladak obeležavaju se na način kojim se trajno obezbeđuje njihov identitet. Obeležavanje kvalitetnih priplodnih grla vrši se kod goveda, svinja, ovaca, koza, konja i kunića. Obeležavanje se vrši tetoviranjem, rovašenjem, žigosanjem, a po potrebi i metalnim ili plastičnim markicama.

Goveda

Član 16.

Ocenjivanje i razvrstavanje goveda u klase, radi utvrđivanja njihove proizvodne i priplodne vrednosti, vrši se na osnovu:

- 1) porekla grla (uzimaju se u obzir proizvodna svojstva samo roditelja);
- 2) ocene telesne razvijenosti tipa a za krave i vimena;
- 3) prinosa mleka i sadržaja i prinosa mlečne masti, a sadržaja i prinosa proteina po mogućnosti;
- 4) rezultata ispitivanja (koriste se podaci iz direktnog testa i podaci o proizvodnim svojstvima potomaka i srođnika).

Prilikom ocenjivanja grla stečene mane ne uzimaju se u obzir. Za ocenu proizvodnosti mleka, mlečne masti i proteina koriste se podaci iz redovne kontrole mlečnosti u toku cele laktacije.

Član 17.

Prilikom ocenjivanja vimena mogu se uzeti u obzir i podaci o ispitivanju brzine protoka mleka i indeks vimena. Ocenjivanje vimena vrši se do pet meseci po teljenju. Ocena okvira, muskuloznosti i izgleda grla i vimena vrši se za svaku od ovih osobina poentiranjem od 1 do 9, a ocena teladi i teljenja poentiranjem od 2 do 5 poena.

Član 18.

Odrasla kvalitetna priplodna grla razvrstavaju se u klase: E (elita), Ia, I, II i III. Priplodni podmladak razvrstava se u K, II i III klasu.

a) Ocenjivanje i razvrstavanje bikova u klase

Član 19.

Priplodna vrednost bikova dobija se ocenjivanjem sledećih svojstava na srodnicima u prvoj laktaciji (od 30. do 150. dana laktacije) neposredno pre muže:

KOMBINOVANI TIP

Svojstvo	Poeni
<i>1. OKVIR GRILA</i>	
- visina tela	1 - 9
- dužina tela	1 - 9
- širina tela	1 - 9
- dubina tela	1 - 9
<i>2. MUSKULOZNOST GRILA</i>	
- muskul.prednjeg dela tela	1 - 9
- muskul.srednj./zadnjeg dela tela	1 - 9
<i>3. FORMA (IZGLED) GRILA</i>	
- povezanost plećki	1 - 9
- čvrstina leđa i leđna linija	1 - 9
- položaj sapi	1 - 9
- stav zadnjih nogu	1 - 9
<i>4. VIME (broj pasisa izražava se u procentima)</i>	
- povez.prednj.vimena	1 - 9
- dužina vimena	1 - 9
- povezanost vimena	1 - 9
- položaj sisa	1 - 9
- dužina i oblik sisa	1 - 9

MLEČNI TIP

Svojstvo	Poeni
<i>1. TELESNA GRAĐA</i>	
- visina tela	1 - 9
- snaga i kapacitet	1 - 9
- mlečne karakteristike	1 - 9
- širina karlice	1 - 9
- položaj karlice	1 - 9
- položaj zadnjih nogu	1 - 9
<i>2. VIME (broj pasisaizražava se u procentima)</i>	
- povezanost prednjeg vimena	1 - 9
- visina zadnjeg vimena	1 - 9
- širina zadnjeg vimena	1 - 9
- dubina vimena	1 - 9
- jačina centralnog ligamenta	1 - 9
- skladnost vimena	1 - 9
- položaj sisa	1 - 9
- dužina sisa	1 - 9

Ukupna ocena za oba tipa izražava se u poenima od 10 do 90. Ukupna ocena za kombinovani tip dobija se iz prosećnih ocena za okvir, muskuloznost, formu grla i vime.Odnos između okvira, muskuloznosti, forme grla i vimena je 25:20:25:30. Ukupna ocena za mlećni tip dobija se iz prosećnih ocena za telesnu građu i vime. Odnos između telesne grade i vimena je 40:60.

U biološkom testu bikova vrši se ocena teladi i tok teljenja.

Telad se ocenjuju:

- normalno razvijeno tele, vitalno i skladno 5 poena
- normalno razvijeno i vitalno 4 poena
- slabo razvijeno i nevitalno 3 poena
- tele sa urođenim manama 2 poena

Tele se ocenjuje:

- lako teljenje 5 poena
- otežano teljenje uz pomoć 4 poena
- teško teljenje uz pomoć veterinara 3 poena
- carski rez 2 poena

b) Ocenjivanje i razvrstavanje krava u klase

Član 21.

1. Razvrstavanje krava u klase vrši se na osnovu minimalnih uslova datim u tabelama br. 1. i 2:

Tabela 1: Klasiranje krava kombinovanog smera proizvodnje (mleko-meso)

Proizvodnja mleka i mlecne masti do 350 dana laktacije u kg.

	I		II		III	
Klasa	mleko	mast	mleko	mast	mleko	mast
Ia	4.000	152	4.300	163	4.600	175
I	3.500	133	3.800	144	4.200	160
II	3.000	114	3.300	125	3.600	137
III	2.500	95	2.900	110	3.200	122

E k s t e r i j e r

Okvir	Muskuloznost	Forma	Vime	Poreklo
Ia	7,0	7,0	7,0	Poznati i kontr.roditelji
I	5,0	5,0	5,0	Poznati i kontr.roditelji
II	3,0	3,0	3,0	Poznati rodit.
III	-	-	-	Nije uslov

Krave kombinovanog smera proizvodnje razvrstavaju se u klasu E (elita) iz Ia klase ako su u prve tri standardne laktacije proizvele ukupno 15.000 kg mleka i 570 kg mlecne masti.

Tabela 2: Klasiranje krava smera proizvodnje mleka (holštaj-frizijska i melezi sa udelom ove rase iznad 50%)

Proizvodnja mleka i mlecne masti do 305 dana laktacije u kilogramima

	I		II		III	
Klasa	Mleko	mast	mleko	mast	mleko	mast
Ia	6.000	210	6.700	230	7.000	240
I	5.500	190	6.000	210	6.300	220
III	4.500	160	4.800	170	5.000	175

E k s t e r i j e r

Klasa	Telesna građa	Vime	Poreklo
Ia	7,0	7,0	Poznati i kontr.roditelji
I	5,0	5,0	Poznati i kontr.roditelji
II	3,0	3,0	Poznati roditelji
III	<	<	Nije uslov

Krave smera proizvodnje mleka razvrstavaju se u klasu E (elita) iz Ia klase ako su u prve tri standardne laktacije dale najmanje 22.000 kg mleka i 770 kg mlečne masti.

Bikovske majke su krave klase E (elita) Ia i I (za populacije u osnivanju) klase.

v) Ocenjivanje i razvrstavanje bikova u klase

Član 22.

Za Ocenjivanje i razvrstavanje u klase bikovi se raspoređuju u dve grupe, i to:

- 1) **bikovi u ispitivanju i**
- 2) **ispitani bikovi.**

Član 23.

Bikovi u ispitivanju imaju pozitivno završen direktan i biološki test i razvrstavaju se u klase na osnovu:

- 1) **porekla i**
- 2) **ocene eksterijera.**

Bikovi u ispitivanju kombinovanog i tovnog smera proizvodnje razvrstavaju se u I, II i III klasu na osnovu minimalnih uslova datih u tabeli broj 3.

Tabela 3.
Ocene podmlatka

Klasa	Ocene roditelja	Okvir	Muskuloznost	Forma
I	O:Klasa E, Ia M:Klase E, Ia	7	7	7
II	O:Klasa E, Ia M:Klasa E, Ia	5	5	5
III	O:Klasa E, Ia M:Klasa E, Ia	3	3	3

Razvrstavanje bikova u ispitivanju mlečnog smera proizvodnje u klasi vrši se na osnovu ocena roditelja iz tabele 3 i ocene telesne građe.

Član 24.

Utvrđivanje priplodne vrednosti pregenotestiranih bikova vrši se na osnovu kontrolisanih proizvodnih svojstava i ocene eksterijera potomaka i srodnika. Za utvrđivanje priplodne vrednosti koriste se različite varijante BLUP metoda i ANIMA MODEL-a za svako pojedinačno svojstvo. Ako ne postoje uslovi za sprovođenje navedenih metoda koriste se poređenja kćeri i vršnjakinja (CC metod).

Priplodna vrednost izračunava se za jedno ili više svojstava preko indeksa, s tim da se pojedinačna ili agregatna ocena indeksira u rasponu 3 standardne devijacije od po 5 poena. Ocena bi se kretala u granicama od 85 do 115 poena.

Proizvodna svojstva koja se uzimaju za ocenu su: količina mleka u standardnoj laktaciji, odnosno prvih 100 dana laktacije, sadržaj mlečne masti i sirovih proteina u mleku i ocena eksterijera potomaka i srodnika.

Za razvrstavanje u I, II i III klasu pored podataka iz stava 1 ovog člana bikovi se ocenjuju na okvir, muskulozonost i izgled grla.

Član 25.

Ispitani bikovi koji imaju pozitivne rezultate ispitivanja na meso i mleko razvrstavaju se u klase E (elita), Ia, I i II.

U klasu E razvrstavaju se bikovi čija je priplodna vrednost (PV) veća od 300 kg mleka, odnosno relativna priplodna vrednost (RPB) za osobine mlečnosti najmanje 106 a za dnevni prirast najmanje 103.

U Ia klasu razvrstavaju se bikovi čija je PB za mleko od 151 do 300 kg mleka ili za prvih 100 dana laktacije više od 50, odnosno RPV do 105 za mlečnost i više od 100 za dnevni prirast.

U I klasu razvrstavaju se bikovi čija je PV za mleko od 150 kg mleka ili za prvih 100 dana laktacije do 50 kg mleka odnosno RPV iznosi od 100 do 102 poena za mlečnost i više od 100 za dnevni prirast.

U II klasu razvrstavaju se bikovi čija je PV negativna za mleko odnosno RPV za mlečnost i dnevni prirast ispod 100 i isključuju se iz priploda.

Mladi bikovi čiji očevi imaju negativnu PV, odnosno RPV i potiču iz stranih populacija, takođe se razvrstavaju u II klasu ali se ne izlučuju iz priploda do završetka ispitivanja.

Član 26.

Bikovi sa završenim porastom i razvojem (sa najmanje 5 godina starosti), imaju sledeće telesne mere koje se utvrđuju na način dat u tabeli broj 4.

Telesne mere bikova

Tabela 4.

Smer proizvodnje	Visina grebena	Obim grudi	Širina grudi	Dubina grudi	Dužina trupa,	Telesna masa
	cm	cm	%v.g.	%v.g.	%v.g.	kg
1	2	3	4	5	6	7
Kombinovani	143-155	240-260	44-48	56-58	124-128	1000-13000
Mlečni	150-160	240-260	42-46	56-58	124-128	1000-12000

g) Ocenjivanje i razvrstavanje ženskog priplodnog podmlatka govoda

Član 27.

Ženski priplodni podmladak ocenjuje se od 12. do 24. meseca života. Razvrstavanje ženskog podmlatka u klase kombinovanog i tovnog smeravrši se prema minimalnim uslovima datim u tabeli 5.

Tabela 5.

Ocene podmlatka				
Klasa	Ocene roditelja	Okvir	Muskuloznost	Forma
I	O:Klasa E, Ia			
	M:Klase E, Ia,	7	7	7
II	O:Klasa E, Ia, I			
	M:Klasa E, Ia, I	5	5	5
III	O:Klasa E, Ia, I, II			
	M:Klasa E, Ia, I, II, III	3	3	3

Razvrstavanje ženskog podmlatka mlečnog smeru u klase vrši se na osnovu ocene roditelja iz tabele 5 i ocene telesne građe.

d) Ocenjivanje i razvrstavanje tovnog podmlatka goveda

Član 28.

Tovna grla se ocenjuju na sajmovima i smotrama.

Razvrstavanje tovnog podmlatka u klase vrši se na način dat u tabeli broj 6.

Tabela 6.

Ocene podmlatka				
Klasa	Ocene	Okvir	Muskuloznost	Forma
I	Nije uslov	8	8	8
II	Nije uslov	6	6	6
III	Nije uslov	4	4	4

Svinje

Član 29.

Ocenjivanje i razvrstavanje u klase obuhvata svinje mesnatih rasa, njihovih hibrida i meleza.

Ocenjivanje i razvrstavanje svinja u klase, radi utvrđivanja njihove priplodne vrednosti, vrši se na osnovu:

1) porekla (najmanje tri generacije predaka);

2) tipa i konformacije (opšti izgled grla) - subjektivna ocena 1,0-5,0 poena.

3) mamarnog kompleksa (minimalni broj sisa je 12, osim kod rasa čije je genetsko svojstvo da donese manji broj prasadi u leglu kod kojih minimalni broj sisa treba da bude 10, s tim što sise moraju biti funkcionalne i pravilno rasporedene);

4) razvijenosti polnih organa;

- 5) plodnosti;
 6) tovnih i klaničnih osobina (rezultati testova prema usvojenim metodologijama).

Član 30.

Svinje se ocenjuju i razvrstavaju u klase unutar rasa, odnosno kategorija: krmače, nerastovi i podmladak. Krmače se ocenjuju po tipu i konformaciji jednom u životnom dobu, a nerastovi svake godine. Ocenjivanje proizvodnosti vrši se svake godine. Ocenjivanje priplodnih grla vrši se pojedinačno.

a) Ocenjivanje i razvrstavanje krmača

Član 31.

Krmače u priplodu se ocenjuju na osnovu:

- 1) porekla;
- 2) tipa i konformacije
- 3) proizvodnosti.

Član 32.

Krmače se razvrstavaju u klase na osnovu:

- 1) standarda ili
- 2) selekcijskog indeksa.

Član 33.

Razvrstavanje krmača u klase na osnovu standarda vrši se prema minimalnim uslovima datim u tabelama 1, 2. i 3.

Tabela 1: Krmače rasa: veliki jorkšir, švedski landras, holandski landras i domaća mesnata rasa.

Proizvodnost						
Klasa	Tip i konformacija, poena	Broj sisa	Broj legala	Zivorod. po leglu	Br.prasadi 21 dana	Masa leg. 21.dana
1	2	3	4	5	6	7
E	5	12	2	11,0	10,5	58
Ia	4	12	2	10,5	9,5	50
I	3	12	2	9,5	9,0	45
II	2	12	1	9,0	8,5	40
III	1	12	1	8,5	8,0	35

Tabela 2: Krmače rasa: nemački landras i durok

Proizvodnost						
Klasa	Tip i konformacija, poena	Broj sisa	Broj legala	Zivorod. po leglu	Broj prasadi 21.dana	Masa leg. 21.dana
1	2	3	4	5	6	7
E	5	12	2	10,5	9,5	52
Ia	4	12	2	10,0	9,0	48
I	3	12	2	9,0	8,5	43

II	2	12	1	8,5	8,0	38
III	1	12	1	8,0	7,0	31

Tabela 3. Krmace rasa: belgijski landras, hempšir i pijetren

Proizvodnost						
Klasa	Tip i konformacija, poena	Broj sisa	Broj legala	Zivorod. po leglu	Br.pra-sadi 21.dana	Masa leg. 21. dana
1	2	3	4	5	6	7
E	5	12	2	9,5	9,0	50
Ia	4	12	2	9,0	8,5	45
I	3	12	2	8,5	8,0	40
II	2	12	1	8,0	7,5	35
III	1	12	1	7,5	7,0	31

Član 34.

Na osnovu vrednosti selekcijskog indeksa krmace se razvrstavaju u klase:

- 1) E od 111 i više indeksnih poena;
- 2) Ia od 106 do 220 indeksnih poena;
- 3) I od 101 do 105 indeksnih poena;
- 4) II od 96 do 100 indeksnih poena;
- 5) III 95 i manje indeksnih poena.

Nerastovske majke su krmače klase E (elita) i Ia.

b) Ocenjivanje i razvrstavanje nerastova

Član 35.

Nerastovi se ocenjuju pre uvođenja u priplod i u toku iskorišćavanja.

Pre uvođenja u priplod nerastovi se ocenjuju na osnovu:

- 1) porekla;
- 2) tipa i konformacije;
- 3) polnih karakteristika;
- 4) rezultata testa (individualni, test srodnika i osetljivosti na stres).

Član 36.

Nerastovi se razvrstavaju u klase prema minimalnim uslovima datim u tabeli broj 4.

Tabela 4.

Klasa	Tip i konformacija poena	Broj sisa
E	5	12
Ia	4	12

I	3	12
II	2	12

Član 37.

Na osnovu rezultata testa nerastovi se pre uvođenja u priplod razvrstavaju u klase prema vrednosti selekcijskog indeksa, i to:

- 1) E od 111 i više indeksnih poena;
- 2) Ia od 106 do 110 indeksnih poena;
- 3) I od 101 do 105 indeksnih poena;
- 4) II od 96 do 100 indeksnih poena.

Član 38.

Nerastovi u iskorišćavanju se ocenjuju na osnovu:

- 1) plodnosti;
- 2) koncepcije;
- 3) biološkog testa;
- 4) rezultata ispitivanja potomaka.

Ocena nerastova koji se koriste za osemenjavanje, vrši se i na osnovu količine i kvaliteta sperme.

Član 39.

Priplodna vrednost nerastova utvrđuje se na osnovu rezultata testa i na osnovu rezultata njihove proizvodnosti datih u tabeli broj 5.

Tabela 5.

Klasa	Broj legala	Koncepcija % potomaka	Prosečni indeks
E	30	81-100	101
Ia	30	76-80	101
I	30	71-75	101
II	30	do 70	101

Nerastovi se razvrstavaju u klase na osnovu istih standarda koji važe za krmače.

Prilikom utvrđivanja njihove priplodne vrednosti, pored rezultata testa, uzimaju se u obzir i rezultati njihove proizvodnosti kao: plodnost, kvalitet potomaka i ocena predaka pojedinih linija, odnosno ustaljenost pojedinih svojstava. Plodnost nerastova se ocenjuje na osnovu plodnosti njihovih kćeri, broj prasadi u leglima, procenta oplodnje i kvaliteta semena.

Član 40.

Nerastovi koji se koriste u elitnim zapaćtima i centrima za osemenjavanje ispituju se u biološkom testu. Za svakog nerasta pregleda se 30 prvih legala, najkasnije do uzrasta nerasta od 13 meseci i utvrđuju moguće degenerativne pojave i anomalije u telesnoj razvijenosti prasadi.

v) Ocenjivanje i razvrstavanje podmlatka svinja

Član 41.

Priplodni podmladak svinja je poreklom od roditelja razvrstanih u sledeće klase:

- 1) kod muškog podmlatka E i Ia:
- 2) kod ženskog podmlatka E, Ia i I.

Član 42.

Priplodni podmladak se ocenjuje na osnovu:

- 1) porekla;
- 2) tipa i konformacije;
- 3) polnih karakteristika (broj, razvijenost i raspored sisa i drugih karakteristika);
- 4) rezultata testa.

Član 43.

Razvrstavanje podmlatka u klase vrši se na način dat u tabeli broj 6.

Tabela 6.

Klasa	Tip i konformacija, poena	Broj sisa	Potiče iz legla odgojenih prasadi sa 21 dan
Ia	5	12	10
I	4	12	9
II	3	12	8

Član 44.

Ocena odgajivačke vrednosti nazimica vrši se pri telesnoj masi 90-110 kg.

Testiranje nerastova obavlja se od 30 do 100 kg telesne mase.

Ispitivanje nerastova kombinovanom metodom vrši se najmanje jednom grlu za priplod i dva grla za klanje iz istog legla (jedan kastrat i jedna nazimica).

Ispitivanje nerastova po potomstvu vrši se na najmanje potomaka, od tri majke do četiri grla, jednakog odnosa polova.

Član 45.

Na osnovu rezultata i vrednosti selekcijskog indeksa nazimice se razvrstavaju u klase:

- 1) E od 111 i više indeksnih poena;
- 2) Ia od 106 do 110 indeksnih poena;
- 3) I od 101 do 105 indeksnih poena;
- 4) II od 96 do 100 indeksnih poena.

Član 46.

Ocenjivanje odgajivačke vrednosti muških priplodnih grla u testu vrši se poentiranjem i metodom selekcijskih indeksa.

g) Ocenjivanje svinja za klanje

Član 47.

Svinje za klanje ocenjuju se na osnovu:

- 1) porekla;
- 2) opšteg izgleda grla (konformacije);
- 3) podataka o klanicnim osobinama.

Konačne klase se određuju prema utvrđenom i usvojenom standardu, a grla se razvrstavaju u I, II i III klasu.

OVCE

Član 48.

Ocenjivanje i razvrstavanje ovaca u klase vrši se na osnovu njihove proizvodne i priplodne vrednosti i to:

- 1) porekla grla;
- 2) ocene tipa;
- 3) telesne težine;
- 4) količine i osibina vune;
- 5) mlečnosti i masnoće mleka za mlečne rase i tipove i
- 6) plodnosti.

Član 49.

Ocenjivanje ovaca vrši se najmanje dva puta i to: kod šiljezadi posle prve striže i sa navršene tri godine starosti. Podmladak se ocenjuje do prve proizvodnje i analize kvaliteta vune.

Težina grla meri se pri rođenju i sa 30 do 90 dana starosti.

Melezi se ocenjuju samo u slučaju praćenja procesa pretapanja u nove tipove ili rase.

Član 50.

Na osnovu rezultata dobijenih ocenjivanjem, ovce i ovnovi razvrstavaju se u klase: E, Ia, II i III.

Podmladak se razvrstava u I, II i III klasu.

a) Ocenjivanje i razvrstavanje ovaca

Član 51.

Razvrstavanje ovaca u klase vrši se prema minimalnim uslovima datim u tabeli broj 1.

Tabela 1.

K l a s a				
Rasa - soj	Ia	I	II	III
1	2	3	4	5
Merino d.Lest i Virtemberška tip (poena)	5,0	4,0	3,0	3,0
Telesna težina (kg)	65,0	60,0	55,0	55,0
Težina runa u kg	4,0	4,0	3,5	3,0
Finoća vlakna (mikrona)	26,0	28,0	28,0	30,0

Dužina pramena (cm)	9,0	8,0	8,0	7,5
Plodnost (%)	130,0	130,0	120,0	115,0
Poreklo za generaciju(poena)	2,0	2,0	1,0	-

Tabela 1. (nastavak)

K l a s a				
Rasa - soj	Ia	I	II	III
1	2	3	4	5
Svrljiška tip (poena)	5,0	4,0	3,0	3,0
Telesna težina (kg)	50,0	45,0	40,0	40,0
Težina runa (kg)	2,5	2,5	2,5	2,0
Finoća vlakna (mikrona)	35,0	36,0	36,0	36,0
Dužina pramena (cm)	10,0	9,0	9,0	8,5
Mlečnost (kg)	60,0	50,0	50,0	40,0
Plodnost (%)	115,0	110,0	110,0	105,0
Poreklo za generaciju(poena)	2,0	1,0	1,0	-
Sjenička tip (poena)	5,0	4,0	3,0	3,0
Telesna težina (kg)	55,0	50,0	45,0	40,0
Težina runa (kg)	2,5	2,5	2,0	2,0
Finoća vlakna (mikrona)	35,0	36,0	36,0	36,0
Dužina pramena (cm)	10,0	10,0	9,0	9,0
Mlečnost (kg)	60,0	55,0	50,0	50,0
Plodnost (%)	115,0	110,0	110,0	105,0
Poreklo za generaciju(poena)	2,0	1,0	1,0	-
Cigaja tip (poena)	5,0	4,0	3,0	3,0
Telesna težina (kg)	65,0	55,0	55,0	50,0
Težina runa (kg)	4,0	3,5	3,5	3,0
Finoća vlakna (mikrona)	31,0	33,0	34,0	35,0
Dužina pramena (cm)	10,0	9,0	8,0	7,0
Plodnost (%)	125,0	125,0	120,0	115,0
Poreklo za generaciju(poena)	2,0	2,0	1,0	-
Oplemenjene domaće rase i ustaljeni sojevi tip(poena)	5,0	4,0	3,5	3,0
Telesna težina (kg)	60,0	55,0	50,0	45,0
Dužina runa (kg)	4,0	3,5	3,0	2,5
Finoća vlakna (mikrona)	25,0	26,0	27,0	29,0
Dužina pramena (cm)	9,5	9,0	8,0	7,0
Mlečnost (kg)	60,0	50,0	50,0	40,0
Plodnost (procenat)	125,0	120,0	115,0	110,0
Poreklo za generaciju(poena)	2,0	2,0	1,0	-

Ovce se razvrstavaju u Ia ili I klasu ako su starije od četiri godine.

b) Ocenjivanje i razvrstavanje ovnova

Član 52.

Razvrstavanje ovnova u klase vrši se prema minimalnim uslovima datim u tabeli broj 2.

Tabela 2.

K l a s a				
Rasa - soj	Ia	I	II	III
1	2	3	4	5
Merino d.Lest i				
Virtemberška tip (poena)	5,0	4,0	3,0	3,0
Telesna težina (kg)	95,0	90,0	85,0	80,0
Težina runa u kg (merino)	6,0	5,5	5,5	5,0
Težina runa u kg (virtemberška)	4,0	4,0	3,5	3,0
Finoća vlakna (mikrona)	25,0	25,0	26,0	26,0
Dužina pramena (cm)	9,5	9,0	8,5	8,0
Poreklo za generaciju (poena)	2,0	2,0	1,0	-
Svrljiška tip (poena)	5,0	4,0	3,0	3,0
Telesna težina (kg)	65,0	60,0	55,0	50,0
Težina runa (kg)	4,0	3,5	3,0	2,5
Finoća vlakna (mikrona)	32,0	34,0	34,0	34,0
Dužina pramena (cm)	11,0	10,0	9,0	9,0
Poreklo za generaciju (poena)	2,0	2,0	1,0	-
Sjenicka tip (poena)	5,0	4,0	3,0	3,0
Telesna težina (kg)	70,0	65,0	60,0	55,0
Težina runa (kg)	4,0	3,5	3,0	2,5
Finoća vlakna (mikrona)	33,0	34,0	34,0	35,0
Dužina pramena (cm)	10,0	10,0	10,0	10,0
Poreklo za generaciju (poena)	2,0	2,0	1,0	-
Cigaja tip (poena)	5,0	4,0	3,0	3,0
Telesna težina (kg)	90,0	85,0	76,0	65,0
Težina runa (kg)	5,5	5,0	4,0	4,0
Finoća vlakna (mikrona)	31,0	33,0	33,0	35,0
Dužina pramena (cm)	11,0	11,0	10,0	9,0
Poreklo za generaciju (poena)	2,0	2,0	1,0	-
Oplemenjene domaće rase i ustaljeni sojevi tip(poena)				
Oplemenjene domaće rase i ustaljeni sojevi tip(poena)	5,0	4,0	3,5	3,0
Telesna težina (kg)	85,0	80,0	75,0	70,0
Težina runa (kg)	5,0	4,5	4,0	3,0
Finoća vlakna (mikrona)	25,0	26,0	27,0	29,0
Dužina pramena (cm)	11,0	10,5	10,0	9,5
Poreklo za generaciju (poena)	2,0	2,0	1,0	1,0

Ovnovi se razvrstavaju u Ia ili I klalsu kad navrše tri godine starosti.

Ovnovi se razvrstavaju u E klasu kada navrše tri godine starosti, ako su ispitani i ako visoko prevazilaze normative za Ia klasu, predviđene ovim pravilnikom.

Ovnovi mlađi od tri godine mogu biti razvrstani najviše u I klasu.

v) Ocenjivanje i razvrstavanje podmlatka ovaca

Član 53.

Ocenjivanje i razvrstavanje podmlatka vrši se sa 30 i 90 dana starosti na osnovu:

- 1) tipa;
- 2) prirasta;
- 3) žive mere;
- 4) porekla;
- 5) telesnih težina pri rođenju.

Član 54.

Ispitivanje ovnova po potomstvu vrši se u fazama, i to:

- 1) u prvoj fazi utvrđuje se vitalnost, eventualne degenerativne pojave kod jagnjadi i jagnjad se ocenjuju poenima od 5 do 1 u doba odbijanja;
  - 2) u drugoj fazi ispituje se količina i kvalitet vune kod prve striže podmlatka;
  - 3) u trećoj fazi ispituje se sposobnost podmlatka za proizvodnju mesa (utrošak hrane, dnevni prirast i randman).
- Kod mlečnih i kombinovanih rasa, kod kćeri, ispituje se količina i kvalitet mleka.

Koze

Član 55.

Ocenjivanje i razvrstavanje koza u klase vrši se na osnovu:

- 1) porekla grla;
- 2) ocene tipa, a kod zenskih grla i vimena;
- 3) telesne težina;
- 4) količine mleka i procenta mlečne masti iz redovne kontrole mlečnosti po laktacijama;
- 5) plodnosti.

Član 56.

Vime se ocenjuje na osnovu: razvijenosti i izjednačenosti obe polovine; dobre povezanosti; oblika i veličine sisa. Ocenjivanje vimena vrši se između četiri i pet meseci po jarenju ocenama od 4 do 1.

Član 57.

Ocenjivanje koza vrši se kod visoko proizvodnih rasa, oplemenjene domaće rase i meleza koje se koriste za stvaranje novih tipova i rasa najmanje dva puta u toku života i to:

- 1) prvi put u starosti od 8 do 12 meseci;
- 2) drugi put sa navršene tri godine.

Podmladak se ne klasira ali se vrši odabiranje prema naslednim manama, kao i telesnim težinama pri rođenju i sa 30 i 90 dana starosti.

Član 58.

Na osnovu rezultata dobijenih ocenjivanjem, koze se razvrstavaju u sledeće klase: **E, Ia, I, II i III**. Priplodni podmladak se razvrstava u **I, II i III** klasu.

a) Ocenjivanje i razvrstavanje koza u klase

Član 59.

Ocenjivanje i razvrstavanje koza vrši se prema minimalnim uslovima datim u tabeli broj 1.

Tabela 1.

Rasna pripadnost	K l a s a			
	Ia	I	II	III
1	2	3	4	5
Visokoproizvodne rase tip (poena)	5,0	4,0	3,0	3,0
Telesna težina (kg)	55,0	55,0	50,0	45,0
Količina mleka (kg)	600,0	500,0	450,0	400,0
Mlečne masti (%)	3,7	3,7	3,7	3,7
Plodnost (%)	200,0	180,0	170,0	170,0
Poreklo za gener. (poena)	2,0	2,0	1,0	-
Oplemenjene domaće rase i ustaljeni melezi tip (poena)	4,0	3,0	2,0	1,0
Telesna težina (kg)	50,0	45,0	45,0	40,0
Količina mleka (kg)	500,0	450,0	400,0	350,0
Mlečne masti (%)	3,8	3,8	3,8	3,8
Plodnost (%)	190,0	180,0	170,0	165,0
Poreklo za gener. (poena)	2,0	2,0	1,0	-

Član 60.

Procenat mlečne masti u mleku koza sa proizvodnjom većom od prosečne u prve dve laktacije može biti manji za 0,2.

Član 61.

Razvrstavanje koza u klasu E (elita) vrši se na osnovu:

- 1) ocene za Ia klasu;
- 2) proizvodnje mleka od 1.000 litara u prve dve laktacije;
- 3) cetiri odbijena jareta.

b) Ocenjivanje i razvrstavanje jaraca u klase.

Član 62.

Jarci za priplod se razvrstavaju u klase: E, Ia, I, II i III, na osnovu:

- 1) procene tipa (od 5 do 1 poena);
- 2) telesne težina;
- 3) porekla.

Razvrstavanje jarca u klase vrši se prema minimalnim uslovima datim u tabeli broj 2.

Tabela 2.

K l a s e					
Rasna pripadnost	E	Ia	I	II	III
1	2	3	4	5	6
Visokoproizvodne rase tip (poena)	5	4	3	2	1
Telesna težina (kg)	90	85	80	75	70
Podaci o poreklu (poena)	3	2	2	1	<
Oplemenjeni domaci i ustaljeni melezi tip (poena)	4	3	2	1	1
Telesna težina (kg)	85	80	75	70	65
Podaci o poreklu (poena)	3	2	2	1	-

Jarci se razvrstavaju u klase E, Ia i I kad dostignu tri godine starosti, ako su pokazali izvanredne rezultate u prenošenju mlečnosti i plodnosti i ako ne prenose nikakve nasledne mane. Jarci koji nisu ispitani ne mogu se svrstati u E klasu. Grla mlađa od tri godine mogu biti razvrstana u I klasu.

Član 63.

Ispitivanje jarca po potomstvu vrši se u fazama, i to:

- 1) u prvoj fazi utvrđuju se vitalnost i eventualne degenerativne pojave kod podmlatka koji se ocenjuje poenima od 5 do 1 i to u doba odbijanja;
- 2) u drugoj fazi ispituje se sposobnost preizvodnje mesa kod potomaka;
- 3) u trećoj fazi ispituje se, kod kćeri, količina i kvalitet mleka.

Konji

Član 64.

Ocenjivanje i razvrstavanje konja u klase, vrši se na osnovu:

- 1) porekla grla;
- 2) ocene tipa;
- 3) ocene oblika;
- 4) plodnosti;
- 5) radne sposobnosti.

Svako navedeno svojstvo ocenjuje se od 1 do 5 poena, s tim da ukupan najveći broj poena može biti 25, a najmanji 5 poena. Na osnovu ukupnih rezultata ocenjivanja, grla se razvrstavaju u klase: **E(elita)**, **Ia**, **I**, **II** i **III**. Grla razvrstana u E i Ia klasu imaju poznato poreklo po ocu i majci za četiri generacije. Podmladak se razvrstava u I, II i III klasu.

Član 65.

Razvrstavanje pastuva i kobila u klase prema potomstvu i plodnosti vrši se prema minimalnim uslovima datim u tabeli broj 1.

tabela 1.

	5,0	4,0	3,0	2,0	1,0
Za pastuve					
- % zdrebnosti oplodjenih kobila	80	70	60	50	ispod 50
- klasa potomstva	E 90%	Ia 80%	I i II 70%	pretežno II	pretežno II i III
Za kobile					
- ždrebljenje	godišnje	godišnje	za prip. bez gen. mane	bez gene- tskih mana	jalovost
- klasa potomstva	E 90%	Ia 80%	I i II 70%	pretežno II	pretežno II i III

Pastvui razvrstani u E i Ia klasu koji su u priplodu služili više od 10 godina, a čija je priplodna sposobnost u opadanju, zadržavaju ocenu u vreme najveće priplodne sposobnosti, ako je njihovo potomstvo razvrstano najmanje u I klasu.

Član 66.

Razvrstavanje u klase pastuva i kobila vrši se na osnovu minimalnog broja poena, i to:

- 1) E (elita) ako je zbir poena 23
- 2) Ia klasa ako je zbir poena 20
- 3) I klasa ako je zbir poena 18
- 4) II klasa ako je zbir poena 15
- 5) III klasa ako je zbir poena 13

Grla koja su ocenjena sa manje od 13 poena ne razvrstavaju se u klase.

Član 67.

Ocenjivanje i razvrstavanje u klase pastuva i kobila, u pogledu tipa i oblika i odnosa između pojedinih delova tela vrši se na osnovu sledećih minimalnih standarda;

Tabela 2.

Osnovne telesne mere u cm				
Minimalne				
Rasa i pol	Visina grebena	Obim grudi	razlike između visine grebena i obima grudi	Obim cevanice
1	2	3	4	5
Engleska punokrvna				
- pastuvi	170-160	185-175	15	20,5-19,5
- kobile	165-147	190-175	15-17	19,6-18,5
Engleska polukrvna				
- pastuvi	168-158	188-173	12-15	21,0-19,0
- kobile	165-158	185-173	20-15	20-18
Arapska punokrvna				
- pastuvi	152-147	175-165	22-18	19,5-18,5
- kobile	150-145	165-150	15	18,0-17,0
Kasači				
- pastuvi	175-160	190-175	15	21,0-19,0

- kobile	170-155	180-175	10-15	20,0-18,5
Lipicaner				
- pastuvi	165-160	185-170	20-15	20,0-19,0
- kobile	162-152	180-165	18-15	19,0-18,0
Nonius				
- pastuvi	172-158	195-172	23-15	22,0-19,0
- kobile	165-155	190-182	25-17	21,0-19,0
Brdska				
- pastuvi	146-137	165-152	12-15	18,5-18,0
- kobile	142-135	160-150	17-15	18,0-17,0

Živina

Član 68.

Ispitivanje kvalitetne priplodne živine vrši se na osnovu:

- 1) proizvodnje jaja (količina i kvalitet) i
- 2) tovnih osobina

Ispitivanje živine u pogledu proizvodnje, količine i kvaliteta jaja obuhvata:

- 1) broj jaja dobijenih godišnje po useljenoj nosilji;
- 2) prosečnu težinu jajeta;
- 3) broj jaja sposobnih za nasad;
- 4) prosečnu oplodnost jaja.

Ispitivanje živine u pogledu tovnih osobina obuhvata:

- 1) brzinu porasta;
- 2) utrošak hrane;
- 3) oblik i klanični kvalitet trupa.

Član 69.

Kvalitetna živina ispunjava sledeća svojstva:

Pokazatelji	Tovne rase	Komb. rase	Lake rase
1	2	3	4

1. Čiste rase

a) Proizvodnja jaja po useljenoj nosilji za 12 meseci (minimum)

- ukupno jaja (kom.)	130	130	20
- jaja za nasad (kom.)	110	145	17

b) Izvođenje pilića

- minimum izvedenih pilića (% od ulozenih jaja)	70	75	7
--	----	----	---

v) Starost na početku nosivosti u nedeljama

- maksimum	25	23	2
------------	----	----	---

2. Roditeljska jata hibridna

a) proizvodnja jaja po useljenoj nosilji (minimum)

- ukupno za period nošenja komada	140	170	20
- od toga jaja za nasad (komada)	120	145	17

b) dužina perioda nošenja (nedelja)

	35	40	4
--	----	----	---

v) leženje pilića

- izleženih pilića u % od ulozenih jaja (minimum)	70	75	7
--	----	----	---

g) Utrošak hrane po jajetu za nasad g. (maksimum)	350	300	25
d) Uginuće u toku proizvodnog perioda % (maksimum)	12	12	1

3. Hibrini

Potomstvo roditeljskih jata treba da ispuni sledeća minimalna proizvodna svojstva:

a) Teški tip - brojleri	
- dužina tova (dana)	45
- prosečna masa mesa oba pola kg	1,6
- uginuće u % (maksimum)	6
- utrošak hrane (maksimum) kg/1 kg prirasta	2,2
b) Srenji i lak tip za proizvodnju kon- zumnih jaja	
- dužina perioda nosivosti (meseci)	12
- jaja po useljenoj nosilji (komada)	220
- prosečna masa jajeta (grama)	60
- utrošak hrane po jajetu (grama) maksimum	190
- uginuće za period nosivosti u %	12

Kunići

Član 70.

Kunići za priplod razvrstavaju se u sledeće klase: E (elita), Ia, I i II. Ocenjivanje se vrši od četvrtog meseca starosti pa naviše. Ocenjivanje se vrši prema selektivnom bod sistemu na taj način što se unose bodovi za svaku životinju ili grupu u ocenjivački list. Zbir negativnih poena oduzima se od idealnih i maksimalno mogućih 100 poena i dobija se ocena grla.

Član 71.

Grla E (elita) i Ia klase imaju poznato poreklo za najmanje dve generacije, a grla I i II klase za jednu generaciju. U klasu E (elita) mogu se razvrstati grla stara od 8 do 18 meseci, odnosno ona koja su dala najmanje tri potomstva, a odbitkom kaznenih poena zadržala su najmanje 94 poena. U Ia klasu razvrstavaju se grla sa najmanje 90 poena. U I klasu razvrstavaju se grla poznatog porekla sa najmanje 86 poena. U II klasu razvrstavaju se grla poznatog porekla sa najmanje 75 poena.

Član 72.

Kvalitetna priplodna grla imaju:

- 1) poznati broj proizvedenog potomstva;
- 2) tovnne osobine potomstva;
- 3) broj okota u toku jedne godine korišćenja zivotinje u priplodu;
- 4) utrošak hrane po 1 kg prirasta;
- 5) duzinu tova (u danima).

Šampionska titula može se dodeliti grlu koje ima ocenu E (elita), odnosno od 94 do 98 poena, s tim da se titula dodeljuje kada postoje najmanje tri elitno ocenjena grla.

Član 73.

Podmladak se razvrstava u I i II klasu poznatog porekla sa starošću od 30 do 120 dana.

Klasa I dodeljuje se leglu od poznatih roditelja sa najmanje 86 poena.

Klasa II dodeljuje se leglu od poznatih roditelja i rasnim osobinama sa najmanje 82 poena.

Sva ocenjivanja mogu se vršiti najmanje dva puta u toku života.

Pčele

Član 74.

Odabiranje pčelinjih društava vrši se utvrdivanjem linija pčela.

Kontrolni pregledi vrše se u jesen i proleće. Pregledima se utvrđuje količina pčela, legla, meda, polena, kvalitet legla, mirnoća i prisustvo simptoma bolesti i parazita.

Količina pčela, legla, meda i polena određuje se po standardnoj metodi ocitavanjem na svakom okviru u 1/10 okvira sa svake strane. Kvalitet legla se ocenjuje ocenama od 3 od 1 a mirnoća od 4 do 1 poena.

Podaci o izvršenom pregledu legla registruju se u knjigu legla.

Član 75.

Odabiranje legala vrši se od najmanje osam linija. Svaka linija sadrži oko 10 pčelinjih legala sa maticama koje su sestre i potiču od testirane majke.

Testiranje matica vrši se u toku dve godine. U svakoj godini četiri linije se nalaze u prvoj godini testiranja, a četiri u drugoj. Majke za reprodukciju odabiraju se posle testiranja u drugoj godini.

Član 76.

Odgajivanje matica se vrši u veštačkim matičnjacima presađivanjem larvica starih od 6 do 12 sati. Za formiranje maticnjaka koriste se starteri, a za dovršavanje maticnjaka bilderi, ili se koristi _ društvo.

Član 77.

Sparivanje matica vrši se u nukleusima - oplodnjacima. Sparivanje matica je slobodno.

Član 78.

Sparene matice se posle regularnog polaganja jaja obeležavaju obojenom pločicom sa brojevima od 1 do 99. Boja za obeležavanje je određena za svaku godinu. Pored broja košnice, svaka matica je označena brojem.

Član 79.

Reprodukcija selekcionisanih pčelinjih matice vrši se od odabranih matice majki. Majke koje nose broj nalaze se u izolatoru. Za reprodukciju selekcionisanih matice vodi se knjiga sparivanja i otpreme sparenih matice. Knjiga za reprodukciju sadrži podatke o poreklu majke za svaku godinu posebno. Reprodukcija matice je pod stručnom kontrolom davaoca matice - majki.

Član 80.

Testiranje legla vrši se na proizvodnju meda po Szabo-ovoj metodi dvostrukim merenjem pčelinjih društava u razmaku od tri dana. Razlika u težini predstavlja vrednost testa.

OBELEZAVANJE KVALITETNIH PRIPLODNIH GRLA

Član 81.

Obeležavanje goveda vrši se tetoviranjem. Telad se obeležavaju u levo uvo rednim brojem iz registra teljenja, a u desno uvo registarskim brojem oca, u roku od 15 dana od dana rođenja, a telad od bikovskih majki u roku od 7 dana od dana rođenja. Telad koja potiču od nepoznatog oca obeležavaju se u desno uvo sa tri nule (000). Osemenjene ili prirodno parene plotkinje koje nisu obeležene, obeležavaju se rednim brojem dnevnika osemenjavanja ili prirodnog parenja, koji se stavlja na levo uvo.

Član 82.

Obeležavanje svinja vrši se tetoviranjem ili rovašenjem. Prasad koja potiču od kvalitetnih i elitnih priplodnih grla obeležavaju se u levo uvo matičnim brojem majke i brojem praseta po redu, ili rastućim brojem, u roku od 20 dana od dana rođenja. Krmače posle prvog prašenja i nerastovi posle uvođenja u priplod, dobijaju u desno uvo broj matičnog lista. Kada se vrši pretetoviranje, odnosno kada su nečitki brojevi, grlo se ponovo obeležava sa jednom ili dve nule ispred rastućih brojeva.

Član 83.

Obeležavanje ovaca i koza vrši se tetoviranjem ili ušnom markicom. Jagnjad i jarad koja potiču od kvalitetnih i elitnih priplodnih grla obeležavaju se brojem iz registra jagnjadi, odnosno jaradi u levo uvo, a u desno uvo stavlja se broj oca, u roku od 15 dana od dana rođenja.

Kod koza sa vrlo malim ušima tetoviranje se vrši na unutrašnjoj strani repa.

Član 84.

Obeležavanje u živinarstvu vrši se pečatiranjem jaja koja potiču od roditeljskih i dedovskih jata živine. Obeležavanje se vrši pečatom koji nosi registarski broj jata.

Član 86.

Obeležavanje kunića se vrši markiranjem u levo uvo kod grla sa navršenih 30 dana starosti.

OSNOVNA I GLAVNA MATIČNA EVIDENCIJA

1. Osnovna matična evidencija

Član 87.

Osnovna matična evidencija stoke sadrži podatke o identitetu grla, priplodnoj vrednosti, proizvodnosti, ocenjivanju i razvrstavanju u klase i zdravstvenom stanju grla. Osnovna matična evidencija vodi se posebno za svaku vrstu i rasu stoke.

Član 88.

Evidencija za krave, krmače, ovce, koze i kobile sadrži podatke o:

- 1) vlasniku;
- 2) matičnom i registarskom broju grla, datumu rođenja, rasi, datumu i razlogu izluženja grla iz priploda (kod kobile koje nemaju matični, odnosno registarski broj, u osnovnu matičnu evidenciju unosi se opis grla);
- 3) poreklu (za roditelje grla za dve generacije predaka po ocu i majci);
- 4) podmlatku (registarski broj grla, pol, težina kod rošenja, broj registra, namena - upotreba);
- 5) mlečnosti (za krave, ovce i koze): godina, datum, početka i završetka laktacije, laktacije po redu, broj dana laktacije, ukupna količina proizvedenog mleka u kilogramima, procenat i kilograma mlečne masti za laktaciju kod krava za 305 dana, ovaca 90 i koza za 270 dana (za krave i koze u prvoj redovnoj laktaciji vode se i podaci o količini mleka i procentu mlečne masti i za prvih 100 dana);
- 6) ocenjivanju (datum, ocene i klase);
- 7) osemenjavanju, odnosno prirodnom parenju (datum, matični i registarski broj priplodnjaka za svako oplođivanje, rezultat utvrđivanja plodnosti, datum porodaja ili pobačaja, o toku teljenja i anomalijama)
- 8) veterinarskim intervencijama.

Član 89.

Evidencija za bikove, nerastove, ovnove, jarce i pastuve sadrži podatke o:

- 1) vlasniku;
- 2) matični i registarski broj grla, datum rođenja, datum i razlog isključenja iz priploda (kod pastuva koji nemaju matični, odnosno registarski broj, u osnovnu matičnu evidenciju unosi se opis grla);
- 3) poreklu (za roditelje grla za dve generacije predaka po ocu i majci, kao i za pretke podaci o testu ako su testirani, a za plotkinje podaci o sopstvenim proizvodnim svojstvima);
- 4) korišćenju priplodnjaka u priplodu;
- 5) rezultatima progenog testa;
- 6) ocenjivanju (datum, ocene i klase);
- 7) veterinarskim intervencijama.

Podaci se vode posebno za svakog priplodnjaka po vrstama i rasama stoke.

Evidencija iz stava 1. tačka 5. ovog člana sadrži kontejner - broj, kanister - broj, matični i registarski broj i rastu priplodnjaka, datum izdavanja i prijema semena, odnosno količinu semena koja se deponuju ili je izdata, stanje zaliha i primedbu.

Član 90.

Evidencija grla koja se koriste za proizvodnju semena za osemenjavanje sadrži podatke o:

- 1) proveriti identiteta grla u govedarstvu po jednoj od metoda za dokazivanje ocinstva priplodnjaka;
- 2) proizvodnji i kvalitetu semena;
- 3) planu distribucije i realizacije raspodele semena po korisnicima;
- 4) zalihama semena;
- 5) rednom broju, matičnom i registarskom broju, vrsti i rasi priplodnjaka, datumu uzimanja semena, broju skokova, količini i kvalitetu razređenog semena, broju i kvalitetu dobijenih doza semena.

Član 91.

Plan distribucije semena za osemenjavanje sadrži: spisak rejona, naziv i adresu korisnika kojima će se u planiranom periodu dostaviti predviđen broj doza semena određenih priplodnjaka.

Član 92.

Evidencija za podmladak sadrži podatke o:

- 1) vlasniku;
- 2) maticnom i registarskom broju grla, polu, datumu oplodnje majke, datumu rođenja grla, težini grla kod rođenja i ocena;
- 3) poreklu, matični registarski broj oca i majke;
- 4) veterinarskim intervencijama.

Član 93.

Evidencija kontrole mlečnosti krava, ovaca i koza sadrži podatke o:

- 1) vlasniku;
- 2) maticnom i registarskom broju grla, datumu početka i završetka laktacije i laktaciji po redu;
- 3) proizvodnji mleka za kontrolne periode (datum kontrole, dnevna količina mleka u kilogramima, procenat mlečne masti, broj

kontrolnih dana, ukupna količina mleka, procenat mlečne masti, količinu mlečne masti u kilogramima);

4) proizvodnja mleka za prvih 100 dana, samo za krave i koze u prvojlaktaciji po redu;

5) zaključenim laktacijama (broj dana trajanja laktacije, ukupna količina mleka u kilogramima, procenat i količina mlečne masti u kilogramima za celu laktaciju, odnosno u prvih 305 dana za krave, 90 dana za ovce i 270 dana za koze) i

6) veterinarskim intervencijama.

Član 94.

Evidencija plodnosti za krmače, ovce i koze sadrži podatke o datumu osemenjavanja, odnosno prirodnog parenja; matičnom i registarskom broju priplodnjaka; datumu porođaja, odnosno pobačaja porođaja po redu; broju podmlatka živih muških i ženskih; broj mrtvih i ukupno rođenih grla a kod krmača i težina legla po prašenju (živih prasadi); broju odgojene prasadi u leglu i težini legla sa 21 dana starosti i kod zaključenja.

Član 95.

Evidencija o posebnim osobinama grla sadrži sledeće podatke;

1) kod ovaca: o proizvodnji vune (datumu striže, količina strižene runske vune, finoća vlakna i dužina pramena);

2) kod konja: o radnoj sposobnosti, ćudi, temperamentu i manama grla.

Član 96.

Evidencija za proizvodna jata živine sadrži podatke o:

1) vlasniku;

2) vrsti živine, rasi ili hibridu, smeru proizvodnje, datumu ležanja odnosno zalučanja;

3) poreklu;

4) proizvodnosti (proizvodnji jaja, broj jaja godišnje po ustaljenoj nosilji, broj jaja za nasad, ukupno procenat uginuća za period proizvodnje i utrošak hrane po jednom jajetu);

5) veterinarskim intervencijama.

Član 97.

Evidencija podmlatka živine sadrži podatke o:

1) vlasniku;

2) vrsti živine, rasi ili hibridu provenijenca, smeru proizvodnje, datumu ležanja, datumu prevođenja u proizvodno jato;

3) rasi, hibridu ili provenijenci;

4) proizvodnosti (prosečan utrošak hrane do prevođenja procenat uginuća do prevođenja i procenat izlučenja do prevođenja u proizvodno jato);

5) veterinarskim intervencijama.

Član 98.

Evidencija plotkinja kunića sadrži podatke o:

1) vlasniku;

2) matičnom i registarskom broju grla, datum rođenja, raniji datum i razlog izlučenja iz priploda;

3) poreklu (podaci o roditeljima za dve generacije predaka po ocu i majci);

4) korišćenju u priplodu (datum prirodnog parenja, odnosno osemenjavanja, matični i registarski broj priplodnjaka, kocenja po redu, okotila, muških - ženskih, živih - mrtvih, odgajila, ženskih po leglu, kod izlučivanja odabranog podmlatka priplod - muških - ženskih - ukupno);

5) ocenjivanju (datum, ocene i klase);

6) veterinarskim intervencijama.

Član 99.

Evidencija kvalitetnih muških priplodnih kunića sadrži podatke o:

1) vlasniku;

2) matičnom i registarskom broju grla, datum rođenja, raniji datum i razlog izlučenja iz priploda;

3) poreklu (podaci o roditeljima za dve generacije predaka po ocu i majci);

4) korišćenju u priplodu, matični i registarski broj pripuštene ženke, leglo ženske po redu, broj okoćenih grla podmlatka muških, ženskih, mrtvih, svega, zalučeno komada, težina legla po zalučenju;

5) veterinarskim intervencijama.

Član 100.

Evidencija o podmlatku kunića za priplod sadrži podatke o:

1) vlasniku;

2) matičnom i registarskom broju oca i majke, rasi, datum parenja, odnosno osemenjavanja i kocenja, redu okota, dobijeno muških, ženskih, ukupno mrtvih grla, u leglu, zalučeno: datum, muških - ženskih, težina legla pri zalučivanju, odabrano za priplod, datum, matični broj muških, ženskih, težina grla podmlatka odabranih u leglu;

3) evidencije o izvršenom osemenjavanju svih vrsta plotkinja, sadrži podatke o:

1) nazivu i adresi preduzeća koje je izvršilo osemenjavanje;

2) rednom broju dnevnika;

3) imenu i adresi vlasnika plotkinje;

4) matičnom broju i rasi plotkinje;

5) matičnom i registarskom broju i rasi priplodnjaka čijim je semenom izvršeno osemenjavanje;

6) datumu osemenjavanja i do tri povadanja;

7) datumu kontrole bremenitosti;

8) broju uverenja o izvršenom osemenjavanju,

9) primedbama.

Član 102.

Evidencija o kontrolisanom prirodnom parenju plotkinja svih vrsta sa muškim kvalitetnim priplodnim grlima sadrži podatke o:

1) prezimenu, imenu i adresi vlasnika, odnosno držaoca priplodnjaka;

2) broju rešenja za korišćenje odabranog priplodnjaka;

3) broju dnevnika;

4) matičnom, registarskom broju i rasi priplodnjaka;

5) rednom broju parenja;

6) imenu i adresi vlasnika plotkinje;

7) matičnom i registarskom broju i rasi plotkinje;

8) datumu parenja i povadanja;

9) broju potvrde o izvršenom priplodnom parenju i 10) primedbama.

Član 103.

Za kvalitetna, odnosno odabrana muška priplodna grla, kod svih vrsta i rasa stoke koja se koristi za kontrolisano prirodno parenje vodi se evidencija koja sadrži: redni broj; ime i adresu vlasnika, odnosno držaoca grla; matični i registarski broj, radu i datum rođenja grla; podatke o roditeljima tj. za oca i majku broj i datum izdavanja rešenja za korišćenje grla; kolonu za primedbe i podatke o veterinarskim intervencijama. Evidencija iz stava 1. ovog člana vodi se posebno za svaku vrstu i radu kvalitetnih, odnosno odabranih muških priplodnih grla, u obliku registra.

Član 104.

Godišnji izveštaj o izvršenom osemenjivanju, odnosno kontrolisanom prirodnom parenju plotkinja sadrži: naziv preduzeća, redni broj, matični i registarski broj priplodnjaka, matični broj osemenjenih plotkinja odnosno prirodno parenih, broj povadanja, broj kontrolisanih plotkinja na bremenitost, procenat oplodnje od prvog i procenat oplodnje od drugog osemenjavanja, odnosno prirodnog parenja i primedbe.

Član 105.

Potvrda za izvršeno veštačko osemenjavanje i kontrolisano prirodno parenje plotkinje sadrži:
1) ime i adresu vlasnika plotkinje;
2) matični broj i rasu plotkinje;
3) matični i registarski broj priplodnjaka;
4) redni broj dnevnika; 5) datum prvog osemenjavanja, odnosno prirodnog parenja do tri povadanja, 6) kontrolu bremenitosti; 7) primedbe.
Grupa potvrda za izvršeno veštacko osemenjavanje odnosno prirodno parenje vriše od jedne plotkinje istog vlasnika sadrži podatke iz stava 1. ovog člana.

Član 106.

Svi podaci o osemenjavanju, odnosno kontrolisanom prirodnom parenju, povadanju i utvrđivanju bremenitosti, svakodnevno se upisuju u dnevnik i potvrdu o izvršenom osemenjavanju, odnosno kontrolisanom prirodnom parenju plotkinja.

2. Glavna matična evidencija

Član 107.

Glavna matična evidencija kvalitetne priplodne stoke sadrži podatke o: identitetu, poreklu, proizvodnoj i priplodnoj vrednosti grla, kao i podatke o proizvođaču kvalitetne priplodne stoke, semena za osemenjavanje stoke i oplodene jajne ćelije i pčela.

Član 108.

Glavna matična evidencija proizvođača kvalitetne priplodne stoke, semena za osemenjavanje stoke, oplodene jajne ćelije i pčela sadrži: redni broj, adresu proizvođača koji je upisan u evidenciju, broj i datum prijave na osnovu koje je izvršen upis u evidenciju, vrstu, rasu i broj grla (stoke i pčela) - za sopstvenu proizvodnju preduzeća, kao i za grla iz organizovane proizvodnje sa zemljoradnicima i građanima.

Uverenje (pedigre) o poreklu i proizvodnjim osobinama grla koje se izdaje na osnovu glavne matične evidencije sadrži: broj uverenja, naziv i sedište ovlašćene ustanove, vrstu, rasu, matični i registarski broj i godinu rođenja grla, podatke o poreklu grla, podatke o proizvodnji grla kao i roditelja i predaka, ocene i klase grla i predaka, rezultate o završenim ispitivanjima grla, naziv i adresu preduzeća, odnosno vlasnika grla, podatke o promeni vlasništva grla i primedbe, datum izdavanja uverenja i pečat ovlašćene ustanove.

Član 109.

Glavna matična evidencija vodi se po vrstama stoke automatskom obradom podataka ili u obliku tvrdo ukoričene knjige čije su strane numerisane prišivene jemstvenikom, na unutrašnjoj strani korica pričvršćene voskom na koji se utiskuje pečat preduzeća.

Član 110.

U glavnu matičnu knjigu podaci se unose mastilom. U slučaju pogrešnog upisa ispravka se vrši na taj način što se pogrešno upisana reč, odnosno tekst precrta, a nova reč, odnosno tekst čitko unosi iznad precrtanog. Ispravka se vrši crvenim mastilom.

Član 111.

Podaci podložni promenama upisuju se u rubriku evidencije "promene", po vremenu kada su promene nastale, odnosno kada je primljeno obaveštenje o promeni. Uz svaku promenu navodi se osnov za njeno upisivanje u evidenciju (prijava, rešenje i dr.).

PROIZVODNJA ŽIVINE U INKUBATORU

Član 112.

Proizvodnja živine obavlja se u objektima za proizvodnju živine -inkubatorskim stanicama.

Inkubatorska stanica ima sledeće prostorije i uređaje:

- 1) prostoriju za prijem jaja za nasad sa komorom za fumigaciju jaja;
- 2) prostoriju za ležionike (predvalionike);
- 3) prostoriju za izvodionike (valionike);

4) prostoriju za vađenje, klasiranje i lagerovanje izvedenih pilića;

5) prostoriju za pranje i dezinfekciju opreme i

6) uređaj za spaljivanje ili odgovarajuće mesto (jamu) za neškodljivo uklanjanje otpadaka od inkubiranja (ljuske od jaja, jaja sa uginulim zametkom, uginulu živinu i dr.). Inkubatorska stanica koja koristi tip inkubatora sa ležionikom i izvodionikom ima jednu prostoriju za smeštaj inkubatora.

Član 113.

Prostorije iz člana 112. stav 2. tač. 1. do 4. ovog pravilnika međusobno su povezane prolazima u pravcu proizvodnje (uloženo jaje - proizvedeno pile). Od ulaza u prostoriju za prijem jaja prolaz vodi u prostoriju za ležionike, a iz ove prostorije u prostoriju za izvodionike koja ima i izlazna vrata. Prostorija za izvodionike povezana je prolazom sa prostorijom za pranje i dezinfekciju opreme.

Prostorije za inkubiranje raspoložu uređajima za grejanje koji omogućuju održavanje potrebne temperature i treba da ispunjavaju zoohigijenske uslove u pogledu čišćenja, pranja i dezinfekcije.

Prostorija ležionika ima ventilaciju koja obezbeđuje najmanje 15, a prostorija za izvodionike najmanje 30 izmena vazduha na sat.

Član 114.

Jaja za nasad ispunjavaju sledeće uslove:

- 1) da su od jedne vrste živine;
- 2) da je masa u granicama prosečne vrednosti za vrstu, rasu, varijetet ili provenijencu $\pm 17\%$, od mogućeg odstupanja;
- 3) da je oblike normalan za vrstu, rasu, varijetet ili provenijencu;
- 4) da je ljusaka cela, normalne građe i boje, čista ili na podasan način očišćena;
- 5) da je oplođenost najmanje 70% za kokoši, odnosno 60% za ostale vrste živine;
- 6) da je starost ne veća od sedam dana, a pod posebnim uslovima skladištenja 14 dana;
- 7) da su obeležena.

Član 115.

Živina proizvedena u inkubatoru pakuje se i transportuje u odgovarajuću opremu koja može biti:

- 1) kartonska kutija;
- 2) plastična kutija;
- 3) plastični kontejner opšte namene.

Oprema iz stava 1. tačka 1. ovog člana ne vraća se u inkubatorsku stanicu na ponovno korišćenje.

Oprema iz stava 1. tač. 2. i 3. ovog člana posle pranja i dezinfekcije može se ponovo koristiti.

Na svakoj kutiji, odnosno kontejneru označava se proizvođač živine, adresa, vrsta, rasa i tip, odnosno naziv hibrida živine, proizvodna namena i datum proizvodnje živine u inkubatoru.

Član 116.

Oprema za transport jednodnevnog podmlatka živine mora da bude u skladu sa vrstom živine, dužinom transporta, vremenskim uslovima i drugim činiocima koji mogu da utiču na bezbedan transport.

Član 117.

Živina proizvedena u inkubatoru transportuje se sredstvima i čuva u prostorijama u kojima je obezbeđen uređaj za grejanje i ventilaciju.

VI. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 118.

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaju da važe:

- 1) Pravilnik o podacima iz osnovne i glavne matične evidencije stoke koji se dostavljaju organizacijama za selekciju stoke ("Sluzbeni glasnik SRS", broj 51/85);
- 2) Pravilnik o sadržaju obrasca za upis u evidenciju i sadržaju obrasca za vođenje evidencije proizvođača kvalitetne priplodne stoke i semena za osemenjivanje ("Sluzbeni glasnik SRS", broj 51/86);
- 3) Pravilnik o sadržaju obrasca zavođenje matične evidencije okvalitetnim muškim priplodnim grlima koja služe za proizvodnju semena za osemenjivanje stoke i o sadržaju obrasca za dostavljanje podataka iz matične evidencije ("Sluzbeni glasnik SRS", broj 51/85);
- 4) Pravilnik o sadržaju obrasca uverenja o poreklu i proizvodnim osobinama kvalitetne priplodne stoke ("Službeni glasnik SRS", broj 51/85);
- 5) Pravilnik o načinu ocenjivanja, razvrstavanja u klase i obeležavanja kvalitetne priplodne stoke ("Službeni glasnik SRS", broj 51/85);
- 6) Pravilnik o načinu obeležavanja osemenjenih plotkinja, sadržaju obrasca za vođenje evidencije o osemenjivanju, načinu vođenja evidencije o izvršenom prirodnom parenju plotkinja i načinu dostavljanja izveštaja o izvršenom osemenjivanju, odnosno prirodnom parenju plotkinja kao i načinu vođenja evidencije, sadržaju obrasca za dostavljanje izveštaja iz evidencije i sadržaju obrasca uverenja o izvršenom osemenjivanju, odnosno prirodnom parenju plotkinja ("Sluzbeni glasnik SRS", broj 51/85);
- 7) Pravilnik o uslovima u pogledu objekata, opreme i kvaliteta jaja za leženje, koje treba da ispunjavaju proizvođači živine u inkubatoru i uslovima u pogledu opreme za pakovanje i transport živine proizvedenu u inkubatoru ("Službeni glasnik SRS", broj 51/85);
- 8) Pravilnik o uslovima u pogledu rasnih osobina, porekla i proizvodnih svojstava koje treba da ispunjava kvalitetna priplodna stoka ("Sl. glasnik SRS", broj 51/85);
- 9) Pravilnik o sadržaju obrasca uverenja o rasnoj pripadnosti, proizvodnim svojstvima, nameni korišćenja i datumu proizvodnje živine u inkubatoru ("Službeni glasnik SRS", broj 51/85).

Član 119.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".

kraj.

Novi Sad, 01.01.2003.